

Lluny d'ancorar-se a discursos del passat, el PP, amb l'adaptació del concepte de patriotisme constitucional, vol modernitzar les formes d'un patriotisme espanyol, davant del procés d'unió europea, sense renunciar a cap dels seus plantejaments de sempre. La Constitució es converteix així en l'eina adequada per fer-ho.

La constitució consagrada

L'èxit del plantejament ha estat innegable. La ponència sobre "El patriotisme constitucional", que José Maria Aznar va encarregar al català Josep Piqué i la basca María San Gil, ha aixecat una gran expectativa ja abans de ser elaborada. De les tres ponències que es presentaran en el XIV congrés del Partit Popular, el proper mes de gener, la que més participació ha tingut en els fòrums de debat de la pàgina web del partit (www.pp.es) ha estat aquesta, amb un total de 104 intervencions, fins al dijous

passat. Les altres dues, "L'estat al segle XXI. Noves oportunitats" i "Cap a la nova societat de la plena ocupació i les oportunitats", han tingut 9 i 24 intervencions, respectivament.

És doncs inqüestionable que el debat al voltant d'aquest concepte polític serà el pivot del congrés popular. Un concepte que no ha nascut del cervell de cap ideòleg espanyol, sinó que és d'importació. El teòric que va fer famós aquesta tesi va ser el filòsof alemany Jürgen Habermas, des del 1989, en el procés de reunificació d'Alemanya, a partir de la proposta d'un altre autor, Dolf Stenverg, de la fi dels anys setanta.

El patriotisme constitucional inicialment planteja una definició de ciutadania feta a partir de valors entesos com a universals, com llibertat, igualtat, democràcia, etc., que són recollits en la Constitució. D'aquesta manera, es presenta un concepte que pretén superar els "tribalismes" d'altres formulacions, més construïdes des d'elements més particulars o regionals, com la llengua, l'ètnia o la tradició. El concepte es planteja, a més a més, com a aplicable a qualsevol societat.

Segons alguns teòrics, és un concepte més propi de les ideologies socialdemòcrates. Però, en tot cas, és una teoria que lliga més amb les vocacions universalistes dels nacionalismes d'estats, ja que en tenir el reconeixement d'un marc legal propi, no en necessiten cap altre, perquè el reconeixement dels ele-

El 3 de març del 1996, el PP va guanyar les eleccions espanyoles. Quatre anys mes tard, va obtenir la majoria absoluta; s'iniciava així un procés de reactivació del nacionalisme espanyol.

El secretari general del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero. A la dreta, José María Aznar, líder indiscutible del PP, utilitzarà el XIV congrés del seu partit per modernitzar el discurs espanyolista amb la introducció del concepte patriotisme constitucional.

El PP està fent un discurs nacionalista potent per poder afrontar el buidatge de competències estatals que suposa el procés d'unió europea

ments particulars es dona per més que sobreentès.

Un altra cosa és, però, la proximitat real entre el concepte del socialdemòcrata alemany Habermas i el que finalment planteja el partit liderat per José María Aznar. L'expert en dret constitucional de la Universitat Pompeu Fabra, Marc Carrillo, és tan taxatiu com telegràfic en considerar que un i altre plantejament no s'assemblen en res, ja que el d'Habermas "no té res a veure amb la sublimació de la Constitució com a eina de dominació política" del Partit Popular.

Menys taxatiu és el catedràtic de ciència política de la Universitat Pompeu Fabra, Ferran Requejo, que explica que el concepte del patriotisme constitucional pot tenir alguna utilitat en determinats contextos de "realitats polítiques uninationals, que al seu torn tinguin dèficits de legitimació democràtica en el seu passat immediat". Per Requejo, també pot tenir certa utilitat en organitzacions polítiques supraestatals, que no estiguin del tot afirmades, com seria el cas, per exemple, de la Unió Europea.

Però segons Requejo, el concepte grinyola i és absolutament inservible per democràcies de realitats plurinationals. La causa del fracàs cal situar-la, en

aquest cas, en el si de les mateixes constitucions que plantegen problemes per donar cabuda de manera satisfactòria al mateix pluralisme.

La interpretació espanyola. Des del punt de vista teòric, doncs, el PP utilitza aquest concepte per fer asèptic el nacionalisme espanyol. Consisteix a fer un discurs nacional basat en valors universals, però que parteix d'un concepte de nació uniforme.

És fàcil entendre que Habermas no trobi especials dificultats per aplicar un concepte teòric com el de patriotisme constitucional en un estat com l'alemany, que no té cap conflicte nacional intern i on l'estat coincideix amb una sola i única concepció de la nació. Però, tal com qüestiona Ferran Requejo, per què només es pot formular aquest patriotisme constitucional entre els alemanys i no es pot plantejar també, per exemple, entre alemanys i txecs? La resposta és a parer seu òbvvia, ja que el plantejament d'aquesta visió parteix d'una "realitat prèvia" no qüestionada, com ho és la unitat de la nació alemanya, com a col·lectivitat política que pretén autogovernar-se.

Així doncs, seguint aquest fil argumen-

tal, és gairebé impossible aplicar sense problemes aquest concepte en democràcies plurinationals, i només es pot entendre com un camí seguit per aquells que pretenen legitimar els nacionalismes estatals, com és el cas de l'espanyol.

El PP, doncs, en l'adaptació d'aquesta teoria, pot trobar uns arguments que li poden anar com oli en un llum per legitimar una modernització del discurs patriòtic espanyol, però sense abandonar els valors essencials de l'Espanya de sempre. Així, ara se situa el punt fundacional d'aquest nou concepte de ciutadania en el moment del naixement de la Constitució del 1978, la resta forma part d'un passat que cal superar. Però, aquesta ciutadania, en canvi, coincideix en el mateix espai polític generat després del 1714, en èpoques de Felip V.

El "búnquer" constitucional. L'exaltació de la Constitució, com a element legitimador del sentiment nacional espanyol, no és pas una novetat en el discurs dels populars. De fet, en gran part, la majoria absoluta aconseguida per José María Aznar fou gràcies a un discurs altament espanyolista, afavorit per la defensa de la Constitució. La defensa aferriada d'aquest text també s'ha convertit avui en el contrapunt que el PP, amb el vistiplau del PSOE, ha fet servir per negar la legitimitat de les pretensions dels anomenats nacionalismes perifèrics.

Fins i tot, s'ha parlat de la "bunquerització de la Constitució" que n'han fet sectors polítics i mediàtics espanyols. En va ser un exemple la darrera campanya electoral al País Basc, on la defensa de la Carta Magna es va voler convertir en l'únic camí possible per obtenir legitimitat democràtica.

Aquest èxit del PP, que tan bon rendiment electoral li ha donat, no ha trobat cap discurs antitèctic del seu principal opositor, el PSOE. Els socialistes espanyols, liderats per José Luís Rodríguez Zapatero, no han sabut trobar, de moment, un discurs clar i propi que contraresti la piconadora ideològica i mediàtica popular. Fins i tot s'ha vist abocat, en molts casos, a seguir el ritme marcat pels populars. N'és un exemple la signatura del "Pacte per la pau i contra el terrorisme", signat entre el PP i el PSOE a Madrid, el desembre del 2000.

La lluita contra ETA ha servit per redefinir un nou model de nacionalisme espanyol que, apel·lant a la tragèdia de les víctimes dels atemptats, ha pogut revestir un discurs basat en termes bàsics com llibertat, democràcia i pluralitat. Uns

conceptes que fins ara havien estat antagonics al nacionalisme espanyol, més vinculat a la dreta reaccionària i antidemocràtica.

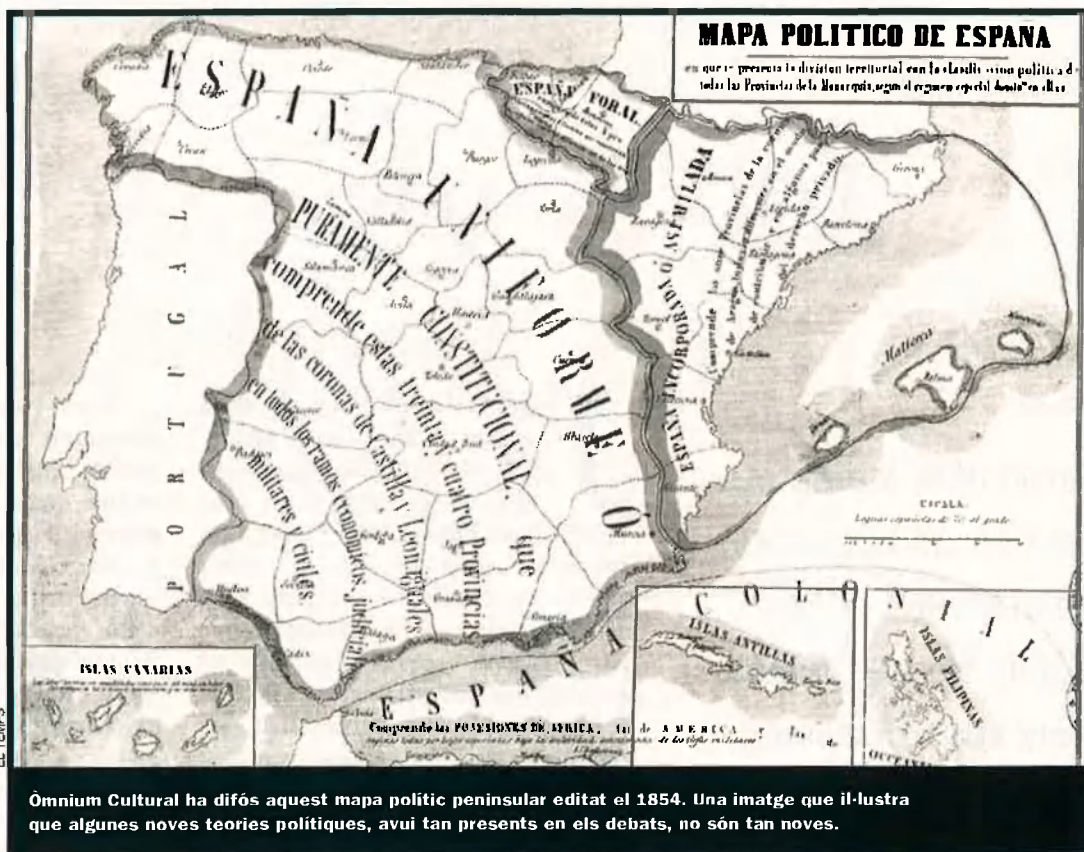
Fins i tot, en aquest camí ha sabut trobar algunes complicitats d'altres sectors socials, tradicionalment opositors, com els dos grans sindicats espanyols, que, per exemple, també van donar suport a al pacte antiterrorista del PP i PSOE.

El patriotisme constitucional fa camí de convertir-se en l'expressió teòrica d'un espanyolisme modernitzat, que s'e-

treveix a mirar desacomplexadament, sense vergonyes, l'herència de règims polítics del passats.

El PP està bastint un discurs nacionalista potent, aprofitant la desestigmatització dels sentiments patriòtics a Occident, després dels atemptats de l'11 de setembre als Estats Units, per poder afrontar el successiu buidatge de competències estatals que suposa el procés d'unió europea.

Enric Rimbau

Omnium Cultural ha difós aquest mapa polític peninsular editat el 1854. Una imatge que il·lustra que algunes noves teories polítiques, avui tan presents en els debats, no són tan noves.

25

ANIVERSARI

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

El patronat de la Fundació es complau a convidar-vos a l'acte de

LLIURAMENT DEL X PREMI PERIODÍSTIC JACINT DUNYÓ

d'articles sobre cooperativisme

Dia 4 de desembre de 2001, a 19.30 h.

Conferència a càrrec del Sr. Manuel Romero i Colomé,

Director general d'Economia Social, Cooperatives i Autoempresa

sobre l'*Economia social i les cooperatives.*

Lloc: Sala d'actes de la Fundació Roca Galès

Aragó, 281, 2n 2a

BARCELONA

932 154 870

fundacio@rocagales.org

www.rocagales.org